

Gilad Atzmon: „Mnozí pozorovatelé vysvětlují rostoucí oblibu alternativních teorií a vysvětlení vzestupem nedůvěry v současnou vládnoucí třídu, její ideály, zájmy i reprezentanty.“

Autor: Gilad Atzmon

Bezprostředně po údajné sebevraždě Jeffreyho Epsteina v jeho cele minulý týden se strhla hotová lavina narativů, které protiřečí proměnlivým oficiálním vysvětlení. Lze předpokládat, že spolu s Epsteinovým tělem bude pohřbeno také nejméně jedno hanebné tajemství mnoha z nejmocnějších tohoto světa. Přestože názor, že lidé dost mocní na to ožebračit celé světadíly nebo vyvolat světové války, v nichž zahynou desítky milionů lidí, jsou celkem snadno schopni zařídit smrt jednoho registrovaného sexuálního devianta v newyorské vězeňské cele, se přinejmenším potenciálně jeví jako racionální, každý, kdo s podobným, třeba i nanejvýš uvěřitelným vysvětlením přišel, byl okamžitě odsouzen jako šířitel „konspiračních teorií“.

Jako „konspirační teorii“ označují mainstreamová média každý narativ odchylný od jejich zpravodajství podle „stranické linie“. Co to tedy konspirační či spiklenecká teorie je? Lze tento pojem nějak uspokojivě jasně vymezit? Je možné ji forenzně potvrdit či vyvrátit? A jak vůbec odlišit konspirační teorii od teoretických úvah?

Teorie bývají označovány za „konspirační“ ve snaze zdiskreditovat jejich původce a popřít

jejich pravdivost. Součástí „konspirační teorie“ zpravidla bývá vysvětlení, jež ukazuje na zlovolný záměr typicky skryté, avšak zainteresované strany. Termín má negativní konotace a jeho užití tak naznačuje, že se teorie uchyluje k předsudkům a/nebo pracuje se za vlasy přitaženým, nepodloženým narativem, založeným na nedostatečných důkazech.

Odpůrci konspiračních teorií jim vytýkají nemožnost vyvrácení a hojně spoléhání se na důkazy kruhem. Tyto teorii tak prý spočívají místo akademických nebo vědeckých argumentů hlavně na přesvědčení.

Ani tyto kritiky ale nevycházejí zrovna z pevných vědeckých zásad. Nemožnost vyvrácení nebo důkazy kruhem totiž zdaleka nejsou výhradním hájemstvím „konspiračních teorií“. Filozof Karl Popper, který definoval princip falsifikace, tyto nedostatky přičítal i třeba Freudově psychoanalýze nebo marxismu. Takový oidipovský komplex nebyl nikdy vědecky dokázán a těmito prostředky jej nelze dostatečně uspokojivě vyvrátit ani potvrdit. Falsifikaci se vzpírá také marxismus. Navzdory Marxovým údajně vědeckým předpovědím k proletářské revoluci nikdy nedošlo. Přesto jsem se dosud nesetkal s nikým, kdo by Marxe s Freudem označoval za „konspirační teoretiky“. „Nemožnost falsifikace“ a využívání „důkazu kruhem“ je typické pro nevědecké teorie jako takové, nikoliv pouze pro „konspirační teorie“.

Oxford English Dictionary konspirační teorii definuje jako „teorii, že daná událost nebo jev se udály následkem zásahu zainteresovaných subjektů; spec. přesvědčení, že za neobjasněnou událostí stojí nějaká skrytá, ale vlivná síla (typicky s politickou motivací a neblahými či tyranskými záměry)“.

Ani *Oxfordský slovník* tak definiční znaky konspirační teorie jasně nevymezuje. A dějiny lidstva jsou plné odkazů na tajná spiknutí, vedená mocnými silami.

Problémem při vyvrácení konspiračních teorií je i to, že nezřídka nabízejí alespoň na pohled lepší a elegantnější vysvětlení než konkurenční oficiální narativ. Ve většině případů připisují zodpovědnost mocným hegemónům. V minulosti se těšily oblibě především v okrajových hnutích a proudech, dnes se s nimi však stále častěji setkáváme také v masmédiích. Alternativní narativy se snadno šíří i po sociálních sítích. Některé z nich převzaly ale i oficiálnější zpravodajská média a dokonce úřadující americký prezident. Mnozí pozorovatelé vysvětlují rostoucí oblibu alternativních teorií a vysvětlení vzestupem nedůvěry v současnou vládnoucí třídu, její ideály, zájmy i reprezentanty.

Názorným příkladem může být reakce na příběh o sebevraždě Jeffrey Epsteina. Oficiální vysvětlení vyvolalo směsici nesouhlasných a nevěřících reakcí a povzbudilo celou řadu teorií, jež se pokoušejí rozplést ságu, z níž se stal největší sexuální skandál v Americe.

Vnucuje se otázka, co zapříčinilo narůst obliby těchto tak zvaných „konspiračních teorií“? Osobně bych se nebál jít ještě dál a položit si další otázku: proč se společnost, jež se označuje za „svobodnou“, údajně cítí být tolik ohrožena popularitou alternativních vysvětlení?

Ve skutečnosti je ale zavádějící už otázka samotná. Nikdo se totiž nebojí „konspiračních

teorií“ jako takových. Nikoho nezatkou ani nevyhodí z práce za to, že „popírá změny klimatu“. Spekulovat nebo dokonce popírat přistání na Měsíci také můžete, co hrdlo ráčí. Volné pole budete mít i na poli Kennedyho vraždy – pokud tedy nemíníte do celé věci tahat Mossad. Přežít se dá také přihlášení se k hledačům pravdy o 11. září a jejich nejrůznějším teoriím. Pokud ale naznačíte, že za útoky může Izrael, budete mít pravděpodobně velké trable. Studium *Protokolů sionských mudrců* jako fiktivního, byť značně prorockého literárního výtvoru, vás může v některých zemích dovést až za mříže. A příliš se štourat ve skutečných kořenech bolševismu nebo etnickém složení strůjců sovětské revoluce, to už je v podstatě totéž jako společenská sebevražda. Pokud řeknete pravdu o Hitlerově dohodě se sionistickými institucemi, na každý pád se připravte na vyloučení z britské labouristické strany a nařčení z přinejmenším konspirátorského teoretizování.

Zdá se mi proto, že odchýlit se od oficiálních narativů či spekulovat o skrytých motivech a spiknutích je dovoleno všude – s možnou výjimkou témat s nějakým židovským rozměrem a spojitostí.

Tam se ale celá věc zašmodrchává, jelikož žádná židovská spiknutí neexistují – vše se odehrává zcela nepokrytě. Izrael, sionismus, židovské instituce i jednotlivci pracují před zraky veřejnosti a nijak se své konání nenamáhají skrývat. AIPAC své záměry nemaskuje, stejně jako američtí politici svou hanebnou a kompletní kapitulaci na konferencích této organizace. Labourističtí Přátelé Izraele vystupují proti straně i jejímu demokraticky zvolenému předsedovi zcela otevřeně. Izraelské letouny, které 8. června 1967 zaútočily na americkou loď Liberty, byly označené izraelskými válečnými barvami. Ani Jeffrey Epstein se nesnažil držet svůj „ostrov pedofilů“ ve velké tajnosti, operoval takřkajíc s odkrytým hledím. Obávám se proto, že nalezneme jen málo důkazů pro židovská spiknutí. Skutečné bohatství jich ale naopak existuje pro institucionální potlačování veškerých snah veřejně o čemkoliv z toho promluvit. AIPAC své cíle vyhlašuje veřejně, jejich kritika je ale jednoznačné tabu. Totéž platí i pro činnost izraelské lobby, válečné zločiny Státu Izrael i kriminální akty jednotlivých Židů. **Podle mé definice tudíž spočívá židovská moc hlavně ve schopnosti účinně potlačit každou diskusi o židovské moci.**

Je jasné, proč jsou Židé tak nesví z teorií, které se zaměřují na jejich politiku, kulturu, náboženství, zvyky atp. Podle všeho je ale moc různých židovských skupin dostatečná, aby umlčela většinu pokusů o kritiku židovské i izraelské politiky. Proto se musíme zamyslet i nad tím, proč jsou Židé, sionismus, judaismus i židovství tak oblíbeným námětem konspiračních teorií. Jsou to znovu ony neslavné antisemitské předsudky nebo snad něco v židovské ideologii, kultuře a politice k vytváření takovýchto teorií vybízí? Jako vhodná pomůcka pro řešení tohoto problému se mi jeví kniha Jesseho Walkera *The United States of Paranoia: A Conspiracy Theory* (Spojené státy paranoické: konspirační teorie). Konspirační teorie autor rozděluje do pěti základních kategorií:

„Vnější nepřítel“, kam patří teorie vytvářené okolo subjektů údajně pletichařícím proti společenství zvenčí.

„Vnitřní nepřítel“. Zde se spiklenci ukrývají v řadách národa, k nerozeznání od obyčejných občanů.

„Nepřítel shora“. V těchto scénářích mocní lidé manipulují děním pro své vlastní zájmy. „Nepřítel zdola“ má podobu nižších vrstev společnosti, jež usilují o svržení stávajícího uspořádání společnosti. A konečně „blahovlnné konspirace“, kdy andělské síly v zákulisí pomáhají zlepšovat svět i osudy jeho obyvatel.

Nedá velkou práci nalézt příklady všech pěti popsaných Walkerových typů konspiračních teorií v otevřeně projevovaných aspektech židovské politiky, kultury a náboženství.

Scénář „vnější nepřítel“ je celkem legitimní reakcí amerických vlasteneckých a nacionalistických kruhů na cizí kontrolu směřování americké zahraniční politiky. Munci pro tento argument dodávají i vysoce profesionální studie uznávaných akademiků jako **Mearshehimer s Waltem** nebo **James Petras**, kteří studovali izraelskou lobby a jejím vlivem. Cizí kontrolou se zabývala také různá média, zmiňme alespoň expozé izraelské lobby v **Americe i Británii** z dílny katarské Al-Džazíry. Současná americká vláda a její okatá zaujatost ve prospěch Izraele dává v mnohém za pravdu těm, kdo Izrael vidí jako nepřitele zvenčí. **Nic z výše popsaného se ale „neupeklo“ někde pokradmu v zákulisí, všechno probíhá před zraky veřejnosti - jen se o tom nesmí otevřeně hovořit.**

Jako dílo „vnitřního nepřítele“ by se velice snadno dala označit usilovná práce apologetů Izraele, židovských lobby (AIPAC, J Street, atd.) a izraelských loutek v americké politice i dalších západních zemích (Británie, Francie a další). Stejně tak lidé s pevnými křesťanskými hodnotami snadnou mohou ukázat prstem na **židovské progresivce** jako na nepřátele jejich konzervativního životního stylu. Totéž platí také pro odpůrce imigrace, pro něž jsou vnitřním nepřítelem **židovští proimigrační aktivisté**. Výrazná role Jareda Kushnera a jeho postavení blízko prezidentovi pochybnosti o „vnitřním nepříteli“ také zrovna nerozptyluje. Americká židovská lobby se ale chová hlučně až drze a v koutku se tiše nekrčí ani židovští progresivci a proimigrační aktivisté. Kushner se nijak netají svými vazbami na hnutí Chabad ani sympatiemi k sionismu. **Znovu tedy nenacházíme žádné stopy skrytého spiknutí, veřejná diskuse o výše uvedeném však ani v tomto případě není možná.**

„Nepřítel shora“ je velice příznačným popisem Epsteinova těsného vztahu a hojných konexí s příslušníky globální vládnoucí třídy. Epstein se jak známo vůbec nenamáhal celou svou operaci nějak utajovat. Když svému Boeingu 727 říkal Lolita Express, je to v podstatě totéž, jako by na svou soukromou vzdušnou flotilu nechal vyvést insignie „PedoAir“ nebo „United PedoLines“. Do stejné kategorie spadá i Bernie Madoff. Tento někdejší předseda NASDAQ masivní finanční podvod typu „pyramida“ zvláště pečlivě netajil. Naopak se později svěřil, jak moc ho překvapil pomalý postup trestních orgánů při rozkrývání jeho zločinů. Mnozí by pak za takřka ideální prototyp „nepřítele shora“ označili George Sorose. Tento židovský miliardář užívá své bohatství k financování (*levicových*) identitárních skupin a společensky progresivních hnutí, jež jsou konzervativně nacionalistickým silám trnem v oku. Ani on však svou činnost neskrývá a peníze do těchto skupin lije prostřednictvím Institutu pro otevřenou společnost. **Přesto bývá i kritika jeho agendy z nepříliš zřejmých důvodů někdy označována jako šíření „konspiračních teorií“.**

Pro příklad činnosti „nepřítele zdola“ se stačí podívat na židovskou účast v revolučních hnutích, lidskoprávních kampaních, genderové revoluci, feministickém hnutí, LGBTQIA+ tažení a tak dále. Ani k tomuto však nedochází za zavřenými dveřmi a Židé se dokonce svou prominentní rolí v těchto liberálních/humanitářských hnutích otevřeně chlubí. **Kritika těchto hnutí a především jejich příznivců je ovšem v podstatě zapovězena.**

Dobrym příkladem „blahovlnné konspirace“ je filozofie Tikun Olam, tedy myšlenka, že Židům připadá úkol „napravit svět i jeho nemorálnost“. Kdo ovšem o tuto „nápravu“ nestojí, může židovskou účast v centru těchto domněle pokrokových iniciativ snadno chápat jako temné síly maskované pod pláštěm altruismu.

Většinu etnických či zájmových lze bez přehnané ekvilibristiky „napasovat“ jen do jednoho či dvou typů Walkerova modelu konspiračních teorií, židovskou politiku ovšem do všech pěti. V očích horlivých a netolerantních evropských nacionalistů stříhu Tommyho Robinsona jsou muslimští imigranti „vnějším nepřítelem“. Pro rasisty, kteří nenávidí černochoy, jsou zase snědí lidé „vnitřním nepřítelem“. Odpůrci homosexuálů a jejich kultury je mohou vnímat jako „nepřítele zdola“. **Přesto je ale až bizarní, jak snadno nalezneme celé Walkerovo konspirační spektrum mezi židovskými politiky, jednotlivci, institucemi, sítěmi aktivistů a kampaněmi.**

Jak je možné, že jediná nepočetná etnická skupina dokáže ztělesnit všechny typy „konspiračních teorií“? Ve své nedávno vydané knize *Being in Time* se snažím ukázat, že Židé obvykle ovládnou veškerý pro jejich existenci a zájmy relevantní diskurz. Označuji to za židovský pud sebezáchovy. Židovští aktivisté a intelektuálové také zpravidla stojí v čele odporu vůči problematickým projevům židovské skupinové identity: Židé tak zhusta bývají spojováni s kapitalismem, bankami a bohatstvím jako takovým, ale současně jsou také nerozdílně spjati s marxismem a socialistickou opozicí vůči kapitalismu, bankám a boháčům. Hodně Židů má pochopitelně blízko k židovskému státu a sionistickému projektu, žádným tajemstvím však není ani čelní postavení levicově orientovaných Židů v antisionistických iniciativách a diskurzu.

Židé jsou alespoň podle některých hlavní hybnou silou imigrační lobby. Židovského původu je ale také nemalá část nejhlasitějších odpůrců (zejména muslimské) imigrace. V knize se snažím ukázat, že židovská dominance na obou pólech v podstatě každé debaty relevantní pro jejich existenci není ještě nutně „konspirativní“. Pro eticky a humanisticky smýšlející Židy je nanejvýš přirozené vystupovat proti sionismu nebo Wall Street. Při pohledu na jejich historii je také celkem přirozený jejich současný odpor i podpora imigraci. Ať už ale je přirozená nebo ne, nelze židovskou přítomnost na klíčových ideologických, politických, kulturních a finančních pozicích dost dobře popírat. **Zdá se více než pravděpodobné, že právě jejich kontrola obou stran tolika zásadních politických debat vybízí ke konspirátorským úvahám.**

Židovský ekonom Murray Rothbard kdysi přišel s rozlišením na „hluboké“ a „mělké“ konspirační teorie. Zastánci těch mělkých si podle něj při pohledu na nějakou událost pokládají otázku „*cui bono?*“, aby následně překotně dospěli k závěru, že domnělý

beneficient byl tak zodpovědný za skryté zosnování událostí. Podle této teorie činí fakt, že Izrael měl značný prospěch z událostí 11. září, z této země hlavního podezřelého. Tato strategie nezřídka přináší legitimní výsledky a ne náhodou patří také do arzenálu všech detektivů a vyšetřovatelů. Pátrá-li někdo po totožnosti pachatele, je na místě zamyslet se nad tím, kdo měl ze spáchání zločinu prospěch. Samozřejmě ale jde teprve o první krok na cestě k dokázání pravdivosti nařčení.

„Hluboké“ konspirace pak Rothbarda začínají předtuchou, která je následně potvrzena (nebo ne) důkazy. Popisuje proto tyto teorie jako výsledek procesu utvrzování, zda jistá fakta zapadají do schématu prvotní „paranoie“. Toto vysvětlení se z velké části překrývá s mechanismem vědeckého procesu. Každá vědecká teorie vymezuje sféru faktů, jež mohou její platnost podpořit či vyvrátit. Věda je procesem deduktivního uvažování, takže ve vědeckém prostředí to bývá zpravidla teorie, jež určuje relevantnost důkazů. Označil by Rothbard jako „hlubokou konspiraci“ třeba newtonovskou fyziku? Asi sotva. I s přihlédnutím k Rothbardovým postřehům se nemohu zbavit dojmu, že přisuzování „konspirativní povahy“ dané teorii je vedeno hlavně snahou zlehčit váhu důkazů, jež přináší. Je-li například teorie, že Epstein byl agentem Mossadu „konspirační“, pak to oslabuje i význam faktů, že Epstein byl obchodním partnerem Ehuda Baraka a působil ve společnosti, jež užívá taktiky převzaté od izraelské vojenské rozvědky. Totéž platí i pro přiznání někdejšího floridského prokurátora Alexe Acosty, že Epstein měl konexe u tajných služeb, což byl také důvod směšně shovívavých podmínek jeho odsouzení. A jestliže je „konspirací“ také teorie, že v čele bolševické revoluce z roku 1917 stáli Židé, nemají velký význam ani fakta ohledně demografického složení původců revoluce nebo její zločinné povahy. **Označení teorie za spikleneckou bývá vedeno snahou zbavit se nepohodlných důkazů „úpravou“ relevance určitých faktů.**

Zdá se tak, že Rothbardovi ani dalším se nepodařilo přijít s jednoznačnými kritérii pro vymezení nebo rozpoznání konspiračních teorií. Zjevně se tak alespoň prozatím budeme muset smířit s neexistencí standardní definice konspirační teorie a naučit se žít s tím, že některé teorie prostě jsou lepší, jednodušší a úhlednější než jiné. Budeme muset přijmout také to, že z některých z nich mohou být jistí lidé značně nesví, a tak zkusí užít všech prostředků k diskreditaci těchto teorií i jejich autorů. Označit je nelichotivou nálepkou „konspirační“ pak bude pouze jednou z těchto metod.

Úvaha Gilada Atzmona *Conspiracy Theories from the Elders of Zion to Epstein's Youngsters* vyšla na stránkách *Unz Review* 17. srpna 2019.